

WAGNERIANA CATALANA Nº. 39 ANY 2013

TEMA 4: BAYREUTH. FAMÍLIA WAGNER. PROTECTORS

TÍTOL: HISTÒRIA DEL NOU BAYREUTH.

EL NOU BAYREUTH (1951-1969) - CAPÍTOL II: 1953-1954

AUTOR: *Josep M^a. Rota i Aleu*

Es coneix per Nou Bayreuth el període de festivals que arrenquen a partir de 1951, després de la postguerra, i els immediatament posteriors. Si sobre la data d'inici no hi ha cap discussió, no passa el mateix amb el final. Melodram, empresa pionera en l'edició dels enregistraments d'aquesta època (junt amb Cetra i Foyer) va editar-ne una col·lecció que abastava des de 1951 a 1962, dotze festivals. La data es pot allargar fins a 1965, any de la mort de Hans Knappertsbusch o 1966, any de la mort de Wieland Wagner, per citar els dos pilars dels festivals; si comptem la participació dels cantants de l'època, podem allargar fins a 1969, darrera actuació de Josef Greindl i Hans Hotter o 1970 darrer festival de Wolfgang Windgassen; a tot estirar, 1975, darrera actuació de Gustav Neidlinger.

Tots el llistats amb els repartiments provenen de la font oficial que dóna la pàgina www.bayreuther-festspiele.de. Totes les fotografies provenen d'internet; la majoria, com és el cas dels retrats dels cantants, provenen de la pàgina suara citada.

1953

La producció de *Parsifal* era estilitzada: ciclorama omnipresent, amb projeccions, columnes i graderia pel temple i poca cosa més. "Kna" s'havia queixat insistentment de l'absència de decorats; el dia de l'estrena, quan baixava al "fossar místic", es va creuar amb Wieland i li va deixar anar: "Què, avui tampoc no s'ha decidit a posar els decorats?" Una altra anècdota que ha transcendit i que demostra el sentit de l'humor i la bona fe de Knappertsbusch té a veure amb l'aparició de l'Esperit Sant en forma de colom al final de *Parsifal*. Wieland havia decidit d'eliminar-lo, tal com havia eliminat tots els altres elements significatius i teatrals. "Kna" li va dir que, si ell no veia el colom, no sabia si se sentiria prou inspirat per dirigir amb tota la grandesa que demanava l'ocasió. Wieland s'hi va avenir; si més no, de paraula. El dia de l'estrena, arribat el final de l'acte III, mentre Parsifal oficia de nou el Sant Grial, un colom

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

d'*atrezzo*, penjat del teler de la tramoia, va baixar efectivament a la vista de "Kna". En arribar a casa del més bon humor, després de la funció, Hans "el ros" li va demanar a la seva esposa Marion l'opinió sobre la representació; arribats al punt del colom, ella va preguntar amb sorpresa: "Colom, quin colom?" El murri Wieland havia suspès el colom a la mida exacta perquè el pogués veure "Kna" des del fossar però que no el veiés ningú del públic. A l'endemà, "Kna" es va presentar al despatx de Wieland; li va deixar damunt la taula uns quants metres de cordill i va marxar sens obrir la boca. En la propera funció, el colom va ser ben visible per a tot el públic. Bromes apart, el concepte de Wieland del *Ring* i, especialment, de *Parsifal* estaven a les antípodes de la sensibilitat de Knappertsbusch. El vell *Kappellmeister* es va sincerar per carta amb el nét del seu adorat Mestre:

"Seria fals creure que no vull; el cert és que no puc. La fidelitat que jo guardo a Wagner, més que no pas la vostra, no em deixa pensar que pugui seguir sent útil a la companyia del Nou Bayreuth. Vós viviu, per Richard Wagner, en un univers diferent del meu. Vós no heu tingut l'ocasió de prendre contacte amb Richard Wagner en el seu veritable aspecte. Es pot dir que jo n'he aportat enguany una petita mostra, tot i que no sé si vós us n'heu adonat, en tant que esteu sota l'empremta del principi que us inspira les vostres produccions escèniques, principi al que m'és impossible d'adaptar la música que jo dirigeixo. *Per tant, m'aparto d'aquesta fogosa aliança.* Només em resta transmetre-us el meu sol desig: oblideu-me, però conserveu la meva amistat. No dubtis pas, malgrat tot, a cridar-me, si has de menester el meu consell."

La cita és de Hagen a l'acte I de *Götterdämmerung*; per tant, "Kna" acceptava per passar per "dolent", com Hagen, a l'hora de desvincular-se de Bayreuth. D'altra banda, també és significatiu que del "vostè" inicial, a l'hora dels retrets, passi al "tu" a l'hora d'oferir-se de manera desinteressada.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

*Clemens Krauss.
Hindemith.*

Eugen Jochum.

Paul

L'elecció de Clemens Krauss com al seu substitut no sembla gens casual, ans al contrari. Sens dubte era el nomenament que més mal li podia fer a Knappertsbusch. Precisament va ser Clemens Krauss a qui els nazis havien designat com a successor del destituït *Generalmusikdirector* Hans Knappertsbusch el 1935 a Munic. Krauss va dirigir totes les funcions de *Parsifal* i una del *Ring*. Clemens Krauss era fill natural de l'actriu i ballarina Clementine Krauss i del Comte Hector Baltazzi. Cantaire de petit a l'Escolania de Viena, va fer una carrera musical meteòrica; es va casar amb Viorica Ursuleac, la soprano favorita de Richard Strauss. Amb el compositor l'unia una gran amistat; no només li va estrenar *Arabella*, *Friedenstag* i *Die Liebe der Danae*, sinó que, a més, li va escriure l'excel·lent llibret de *Capriccio*. Per cert, Richard Strauss havia promès l'estrena d'*Arabella* al seu, fins llavors, amic íntim Hans Knappertsbusch, amb qui es tutejava. Tant Clemens Krauss com Karl Böhm l'anomenaven de vostè i pel títol. A més de l'amistat de Richard Strauss, Clemens Krauss també comptava amb l'amistat del ministre de propaganda Joseph Goebbels.

L'enregistrament pirata d'aquest *Parsifal* de Clemens Krauss agafà fama des del primer moment; determinats sectors d'opinió wagnerians van elevar aquest únic *Parsifal* de Krauss a la categoria de "Wagner modern", clar, transparent, lleuger, en oposició al "Wagner tradicional" de Knappertsbusch, espès, fosc,

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

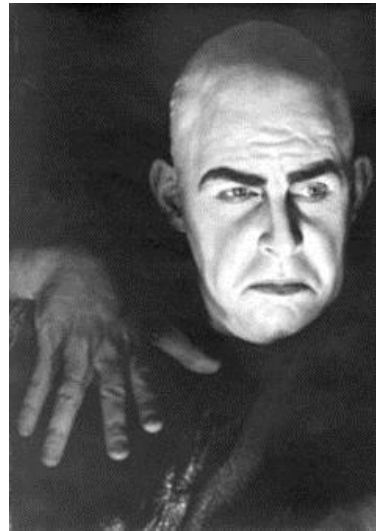
[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

pesat en fi. Hi ajudaren la presència de Ramón Vinay com a Parsifal heroic i de Greindl com a Titurel imperiós, en oposició al juvenil Parsifal de Windgassen i al dolgut Titurel de van Mill, juntament amb una direcció més dramàtica, més teatral de Clemens Krauss. L'enregistrament, pirata també, del *Ring*, agafà fama igualment, per semblants motius: direcció transparent i lleugera de Krauss que acompanya les veus (Hotter, Varnay, Windgassen) més fresques i en el seu millor moment. Per cert, aquesta fama discogràfica ve precedida d'una curiositat: Hotter i Windgassen, que cantaven a la Met, van comprar uns discs del *Ring* que feien furor als EUA; els intèrprets eren desconeguts, com el director, un tal Schreiber; l'orquestra era la del teatre de Dresden, en runes i inactiu a l'època. La sorpresa va ser majúscula quan es van sentir a si mateixos com a Wotan i Siegfried. La crítica europea es va desfer en lloances envers aquest *Ring* modern de Clemens Krauss. El cas és que anaven tots errats. El que tenien entre mans els turiferaris de Krauss era l'enregistrament de l'altre cicle, el que va dirigir Joseph Keilberth, en el que canta la Brünnhilde Martha Mödl; en el de Krauss la cantava Astrid Varnay. Als primers 80, Foyer va editar el LP el de Krauss i Melodram, el de Keilberth.

Aquell any, Ramón Vinay, a més de cantar Tristan i Parsifal, cantà també Siegmund. Que el tenor xilè cantés Parsifal obeïa a dues raons: la seva implicació als festivals era cada cop més ferma, d'una banda, i, de l'altra, alliberava Windgassen en el seu debut com a Siegfried, paper que cantaria de manera ininterrompuda fins al 1958, darrer any en què la producció del *Ring* de Wieland Wagner pujà a l'escenari. Ara que Hotter cantava tots els Wotan (l'any anterior Uhde havia cantat el de *Das Rheingold*), semblava que tots els papers principals del *Ring* estaven coberts; de fet, es van mantenir fins a la darrera funció d'aquesta producció: Wotan (Hotter), Brünnhilde (Varnay-Mödl), Siegfried (Windgassen), Alberich (Neidlinger), Hunding i Hagen (Greindl). Amb la perella de velsungs, tanmateix, Wieland no se'n va sortir: en els vuit anys de la producció, Wieland no va aconseguir repetir parelles.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

*Hans Hotter, Wotan.
Klingsor.*

Wolfgang Windgassen, Siegfried. Hermann Uhde,

La nova producció de la temporada va ser *Lohengrin*. El repartiment quedava assegurat per quatre cantants-actors versàtils i ja gairebé imprescindibles: Greindl, Uhde, Windgassen i Varnay. El paper d'Elsa von Brabant anà a parar a l'americana Eleanor Steber, estrella de la *Metropolitan* de Nova York, que apareixia a Bayreuth per primera vegada; l'expectació era enorme. Tot i que l'audició de l'enregistrament Teldec no permet cap crítica a la seva interpretació, la premsa escrita no s'hi va entusiasmar. El cert és que, a l'any següent, seria substituïda per la sueca Birgitt Nilsson. Telefunken (Decca) en va fer un enregistrament oficial magnífic, editat en CD per Teldec. Aquesta era la primera producció de Wolfgang, el germà "artesà" de l'"artista" Wieland. En honor del menor dels germans Wagner s'ha de dir que mentre Wieland es dedicava a l'aspecte artístic dels Festivals, aquest assumia la part tècnica i administrativa. A ell se li deu el mèrit d'haver assolit les bases per al manteniment dels Festivals, deficitaris els dos anys anteriors. Les quatre funcions de *Lohengrin* van aconseguir penjar el cartel d'*Ausverkauft* (tot venut), quan la mitjana de venda d'entrades del Festival, encara que costi de creure avui, que sembla gairebé impossible d'aconseguir-ne una, només va ser del 85% els dos primers anys. Entre altres millores estructurals de l'edifici, a Wolfgang se li deu també la instal·lació d'un modern sistema d'enllumenat de la casa Siemens.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

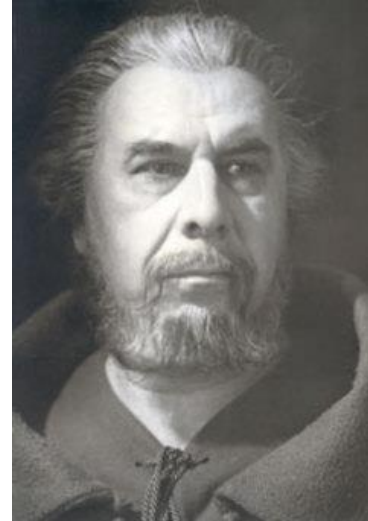

Josef Greindl, König Heinrich. Wolfgang Windgassen, Lohengrin. Astrid Varnay, Ortrud.

A partir d'aquell any i fins al festival del 1958, la titular de les parts femenines greus (Erda, Schwertleite, solo de *Parsifal*, 1 Norn, Waltraute l'any següent), va ser l'hongaresa Maria von Ilosvay. Ruth Siewert les havia assumides totes al 1951 (Erda, Schwertleite, Waltraute, solo de *Parsifal*, 1 Norn); al festival de 1952, se les van repartir ella i la veterana Melanie Bugarinovic (Erda, Grimgerde, 2 Norn). Cap de les dues va repetir al 1953. Ruth Siewert, que sempre va alternar la carrera operística amb la concertística, especialment l'oratori, tornaria a Bayreuth al festival de 1960. La baixa més significativa fou la de Werner Faulhaber, que havia estat Donner, 2n Cavaller, Sereno, Fritz Kothner, i Timoner en els dos festivals anteriors. La seva prometedora carrera l'estroncà un malaurat accident als penya-segats de Portofino.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

*Ramón Vinay, Parsifal.
Martha Mödl, Brünnhilde.*

Ludwig Weber, König Marke.

Les funcions del *Tristan*, després del comiat de von Karajan, les va salvar Eugen Jochum amb pràcticament el mateix repartiment. A més d'una direcció més centrada en el discurs vocal i menys erràtica en el temps que la de von Karajan, aquesta versió d'Eugen Jochum compta amb la Isolde violenta i venjativa d'Astrid Varnay. Eugen Jochum era director de la *Staatsoper* d'Hamburg en substitució del gran Karl Muck. Després del bombardeig i de la destrucció de la ciutat pels aliats, passà a ser director de la *Staatsorchester* d'Hamburg fins a la interdicció. Els aliats l'acusaven de nazi catòlic i de no haver dirigit prou obres dels jueus Mendelssohn i Mahler. Després d'aixecada la prohibició de dirigir, se'n tornà a la seva Bavària natal per ser el director titular de l'Orquestra de la Ràdio de Bavària. Allí entrà en contacte amb els germans

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

Wagner i amb Carl Orff, amic comú. Tot i ser un ferm defensor de la gran tradició musical germànica, des de Bach a Bruckner, passant per Beethoven i Wagner, Jochum dedicà també la seva atenció a compositors coetanis com Werner Egk o Carl Orff. D'aquest *Tristan* n'existeix enregistrament Melodram en CD.

L'11 d'agost es va donar la 9ª simfonia de Beethoven. Els solistes de les parts greus eren cantants del conjunt des de l'inici, Ira Malaniuk i Ludwig Weber. Per les parts agudes es va contractar dos cantants externs a la companyia: Birgitt Nilsson i Anton Dermota. La soprano sueca repetiria al festival següent, amb Elsa von Brabant i Ortlinde. El veterà tenor, que en aquells moments enregistrava per a Decca-Telefunken la part de David als *Meistersinger* dirigits per Knappertsbusch, no cantaria mai més a Bayreuth. Més sorprenent va ser encara la contractació de Paul Hindemith com a director. En el seu moment es va parlar de reconciliació amb el judaisme, però l'eminent viola i compositor de Hanau no hi tenia res a veure amb els jueus, ni per bé ni per mal. És cert que al 1939 havia emigrat als EUA (on va obtenir la nova nacionalitat al 1946), ja que la seva música era considerada "degenerada i bolxevic". Més aviat potser un braç obert a la música contemporània? Simplement un cas de servilisme a les tropes d'ocupació dels EUA?

Per al Festival de 1954, Krauss estava anunciat com a director del *Ring*, junt amb Keilberth per a Lohengrin i Jochum per a *Parsifal* (*Tristan* queia del cartell); la novetat era el jove Igor Markevitch en l'estrena de *Tannhäuser*. Però Krauss morí sobtadament d'un atac de cor a Mèxic el 16 de maig. L'"era Krauss" havia durat tot just un any. A qui confiarien els germans Wagner el pes del Festival de 1954?

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

Lohengrin; la prada de l'Escalda.

Lohengrin; l'aparició del cigne.

LOHENGRIN (6 FUNCIONS)

Musikalische Leitung	Joseph Keilberth
Regie	Wolfgang Wagner
Bühnenbild	Wolfgang Wagner
Chorleitung	Wilhelm Pitz
Heinrich der Vogler	Josef Greindl
Lohengrin	Wolfgang Windgassen
Elsa von Brabant Steber	Eleanor
Friedrich von Telramund Hermann Uhde	
Ortrud	Astrid Varnay
Der Heerrufer des Königs Braun	Hans
1. Edler	Gerhard Stolze

2. Edler	Josef Janko
3. Edler	Alfons Herwig
4. Edler	Theo Adam
1. Edelknabe	Lieselotte Kiefer
2. Edelknabe	Gerda Grasser
3. Edelknabe	Erika Eskelsen
4. Edelknabe	Roswitha Burrow

PARSIFAL (5 FUNCIONS)

Musikalische Leitung Krauss	Clemens
Regie Wagner	Wieland
Bühnenbild Wagner	Wieland

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

Kostüme Charlotte Vocke		Klingsors Zaubermädchen Zimmermann	Erika
Choreografie Wagner	Gertrud	Klingsors Zaubermädchen Plümacher	Hetty
Chorleitung Pitz	Wilhelm	Klingsors Zaubermädchen Tassopulos	Anna
Amfortas London	George	Klingsors Zaubermädchen Gerda Wismar	
	Hans	Klingsors Zaubermädchen Gisela Litz	
Hotter		Altsolo Ilosvay	Maria von
Titurel Greindl	Josef	<u>DER RING DES NIBELUNGEN (2 CICLES)</u>	
Gurnemanz Weber	Ludwig	<u>DAS RHEINGOLD</u>	
Parsifal Vinay	Ramon	Musikalische Leitung	Joseph Keilberth Clemens Krauss
	Wolfgang	Regie	Wieland Wagner
Windgassen		Bühnenbild	Wieland Wagner
Klingsor Uhde	Hermann	Kostüme Jorissen	Ingrid
Kundry Mödl	Martha		
1. Gralsritter Tobin	Eugene	Wotan	Hans Hotter
		Donner	Hermann Uhde
2. Gralsritter Adam	Theo	Froh	Gerhard Stolze
1. Knappe Plümacher	Hetty	Loge	Erich Witte
		Fricka	Ira Malaniuk
2. Knappe Litz	Gisela	Freia	Bruni Falcon
		Erda	Maria von Ilosvay
3. Knappe Stolze	Gerhard	Alberich Neidlinger	Gustav
4. Knappe Kratz	Hugo	Mime	Paul Kuën
Klingsors Zaubermädchen Rita Streich		Fasolt	Ludwig Weber

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

Fafner Greindl	Josef	Helmwige Thomamüller	Liselotte
Woglinde	Erika Zimmermann	Siegfrune Litz	Gisela
Wellgunde	Hetty Plümacher	Grimgerde Plate	Sibylla
Floßhilde	Gisela Litz	Rossweisse Schubert	Erika
<u>DIE WALKÜRE</u>		SIEGFRIED	
Musikalische Leitung Keilberth	Joseph	Musikalische Leitung Keilberth	Joseph
Regie Wagner	Clemens Krauss Wieland		Clemens
Bühnenbild Wagner	Wieland	Krauss	Wieland
Kostüme Jorissen	Ingrid	Regie Wagner	
		Bühnenbild Wagner	Wieland
Siegmund Vinay	Ramon	Kostüme Jorissen	Ingrid
Hunding Josef Greindl		Klomp	M. Z.
Wotan	Hans Hotter		
Sieglinde Resnik	Regina	Siegfried Windgassen	Wolfgang
Brünnhilde Mödl	Martha	Mime Kuën	Paul
	Astrid Varnay	Der Wanderer	Hans Hotter
Fricka Malaniuk	Ira	Alberich Neidlinger	Gustav
Gerhilde Friedland	Brünnhild	Fafner	Josef Greindl
Ortlinde	Bruni Falcon	Erda	Maria von Ilosvay
Waltraute Sorrell	Lise	Brünnhilde	Martha Mödl
Schwertleite Ilosvay	Maria von	Waldvogel	Astrid Varnay
			Rita Streich
		<u>GÖTTERDÄMMERUNG</u>	

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

Musikalische Leitung	Joseph Keilberth	Bühnenbild	Wieland Wagner
	Clemens Krauss	Kostüme Jorissen	Ingrid
Regie	Wieland Wagner		
Bühnenbild	Wieland Wagner	Chorleitung	Wilhelm Pitz
Kostüme Jorissen	Ingrid	Tristan	Ramon Vinay
Chorleitung	Wilhelm Pitz	Marke	Ludwig Weber
		Isolde	Astrid Varnay
Siegfried	Wolfgang Windgassen		Martha Mödl
Gunther	Hermann Uhde	Kurwenal	Gustav Neidlinger
Alberich Neidlinger	Gustav	Melot	Hasso Eschert
Hagen	Josef Greindl	Brangäne	Ira Malaniuk
Brünnhilde	Martha Mödl	Junger Seemann Gerhard Stolze	
	Astrid Varnay	Ein Hirt	Eugene Tobin
Gutrune Gröndahl	Natalie Hinsch-	Ein Steuermann Theo Adam	
Waltraute	Ira Malaniuk		
1. Norn	Maria von Ilosvay		
2. Norn	Ira Malaniuk	<u>IX. SYMPHONIE</u>	
3. Norn	Regina Resnik	Musikalische Leitung	Paul Hindemith
Woglinde	Erika Zimmermann	Sopran	Birgit Nilsson
Wellgunde	Hetty Plümacher	Alt Malaniuk	Ira
Floßhilde	Gisela Litz	Tenor	Anton Dermota
<u>TRISTAN UND ISOLDE (5 FUNCIONS)</u>			
Musikalische Leitung	Eugen Jochum	Bass Weber	Ludwig
Regie	Wieland Wagner		

1954

Molt felices se les prometia Wieland Wagner. Retirat el sempre difícil Knappertsbusch, les regnes musicals dels festivals passaven a les mans del dúctil, educat, intrigant i servil Clemens Krauss per al *Ring* i *Parsifal*; seguia *Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080*

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

comptant, a més, amb Keilberth per al *Ring* i Jochum per al *Lohengrin*. La novetat seria Igor Màrkevix per a l'estrena de la nova producció de *Tannhäuser*. Però ja se sap que l'home proposa i Déu disposa. Krauss va morir un mes abans de començar els assajos i Màrkevix es va despedir a la francesa en ple assaig general. Trontollaven *Parsifal*, el vaixell insígnia dels Festivals, que es donava cada any, i *Tannhäuser*, la nova producció! Keilberth, que ja dirigia un cicle del *Ring*, es faria també amb el segon; a més, es repartiria les funcions del *Lohengrin* estrenat l'any passat i del nou *Tannhäuser* amb Jochum, que ja no dirigia *Tristan* (la producció només havia resistit dos festivals). Però, i *Parsifal*? Els germans Wagner s'ho van rumiar i van veure clar que no hi havia més remei que trucar al terrible Hans Knappertsbusch a què els tragues les castanyes del foc. En una entrevista televisiva, Wolfgang, ara que a les seves velleses ja podia dir tot el que pensava, va explicar, amb la seva bonhomia habitual, com va anar tot plegat. Wieland el va fer trucar i "Kna" no s'hi va voler posar; tanmateix, van quedar al restaurant de l'hotel Quatre Estacions, veí de la derruïda *Staatsoper* i seu de les famoses timbes de cartes de "Kna", Richard Strauss i companyia. La conversa podia ben bé haver anat així:

Marion: Hans, truquen!

Knappertsbusch: Agafa'l tu!

Marion: Digui?

Wolfgang: Bon dia; el professor Hans Knappertsbusch?

Marion: Sí, de part de qui?

Wolfgang: De Wolfgang Wagner.

Marion: Ah, hola, senyor Wagner; ara l'avisó.

Wieland: (baixet) Hi és? Qui t'ha contestat? Què diu?

Wolfgang: És la seva dona. Diu que l'avisó.

Marion: Hans! És per a tu!

Knappertsbusch: Qui és?

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

Marion: És el senyor Wagner!

Knappertsbusch: Qui? Aquell pocavergonya?

Marion: (baixet) Hans, no cridis, que et sentiran.

Knappertsbusch: Tant se me'n dóna, si em sent o no!

Wieland: (baixet) Què diuen? Que no parleu?

Wolfgang: Senyora Knappertsbusch, li podria dir al seu marit, de part meva, que m'agradaria tenir una entrevista personal amb ell?

Marion: Hans, diu el senyor Wolfgang Wagner que li agradaria tenir una entrevista personal amb tu.

Knappertsbusch: Qui, en Wolfgang? Aquell pocavergonya no gosa ni trucar, no?

Wieland: (baixet) Què? No sento res!

Wolfgang: (a Wieland) Diu que no s'hi vol posar; el sento remugar de lluny.

Marion: Hans, fes el favor d'atendre al senyor Wagner!

Knappertsbusch: Que no m'hi vull posar!

Marion: Però bé li hauré de dir alguna cosa...

Knappertsbusch: Dignes-li que ens veurem demà al restaurant del Quatre Estacions a l'hora de dinar.

Al dinar s'hi van presentar Wolfgang, Marion, "Kna" i un amic seu americà que s'havia enriquit en els negocis. El va presentar al nét de Wagner: -Miri, aquest "ami" és un ignorant, però ja té més diners dels tindrem vostè i jo en tota la vida. Vol caviar? No! -cridant sorollosament al maïtre- porta una ració, no, dues, de caviar, que aquí les racions les feu tan petites que són la meitat que als altres llocs! Vol xampany? No, gràcies -va respondre Wolfgang- he de conduir fins a Bayreuth. Va, quins temps! -va remugar Knappertsbusch. Durant tota la conversa no va parar de despotricar de Wieland, al que titllava de pocavergonya cada vegada. Finalment, però, va dir: Vindré.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

L'enrenou amb Knappertsbusch i *Parsifal* no va ser l'únic. El *Tannhäuser* també va portar problemes. Aquesta obra havia de ser interpretada en el festival de guerra de 1945, amb decorats i vestuari del propi Wieland Wagner. Com tothom sap, la postguerra va fer tancar la *Festpielhaus* sis anys. Ara, gairebé una dècada després, tornava als escenaris. Igor Mårkevitx, una figura en ascens (tenia llavors quaranta-un anys), era l'aposta de Wieland; com queda dit més amunt, el director ucraïnès emigrat a suïssa va abandonar el festival sembla ser que per divergències amb els solistes. Keilberth i Jochum van haver de salvar la nau del naufragi. Per si això fos poc, no només trontollava el director, sinó també el protagonista principal. Ramón Vinay era el previst per a l'estrena del *Tannhäuser*, el paper de tenor més difícil segons el mateix Richard Wagner. Vinay ja havia cantat mig any abans el *Tannhäuser* a Nova York. Sembla ser que un col·lega de corda, volent-lo afalagar, li va remarcar com de bé havia superat les dificultats del paper, en concret, la terrible frase "*Erbarm dich mein*" que Heinrich repeteix fins a quatre cops en el gran concertant de l'acte segon. La descoberta d'aquesta dificultat, que li havia passat inadvertida, portà al pànic a Ramón Vinay. Tal esglai imprevist el va fer capficar-se de tal manera que va renunciar a les parts de Parsifal i Siegmund, que ja havia cantat anteriorment i per a les quals estava previst. La part de Parsifal anà a parar altre cop a mans de Widgassen; però, i Siegmund? Certament Windgassen estava més que pluriempleat: quatre Siegfrieds, set Lohengrins i quatre Parsifals. A més, havia d'estar disponible en les sis funcions de *Tannhäuser* per si Vinay patia una indisposició o un col·lapse. Per altra banda, el paper de Siegmund, tot i que ja l'havia cantat i el cantaria més endavant, també a Bayreuth, és el que menys li esqueia a Windgassen. Els tenors disponibles eren faves comptades; a més, Wieland s'hi havia barallat pràcticament amb tots. Comptat i debatut, només quedava a mà Max Lorenz, que ja havia salvat in extremis el *Götterdämmerung* del 1952. Casualment, Max Lorenz era a Salzburg, a una relativa curta distància de Bayreuth, per cantar l'estrena de *Penelope* de Rolf Liebermann (editada en CD per Orfeo). Quan Wieland el va trucar, sembla ser que Lorenz li va respondre que, abans de confirmar la seva presència al Festival, havia de demanar al seu professor Heinz Tietjen si li permetia acceptar la invitació de Wieland Wagner! Això, més que ironia, era

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

mala bava; de fet, Heinz Tietjert ja no era, tot i que ho havia estat a Berlín i a Bayreuth, el seu intendent. Wieland s'havia d'empassar el seu orgull amb una puntada de peu de propina, coneguda com era la seva aversió a Heinz Tietjen, responsable dels Festivals en l'era de la seva mare Winifred. Tanmateix, darrere del comentari irònic o malèvol s'hi amaga un principi estètic i artístic: el concepte de Wagner de Max Lorenz estava de la part de Tietjen i no de Wieland. Acceptava la invitació per tal de demostrar-ho. "Qui m'ho havia de dir - comentà Maz Lorenz- que tornaria a cantar a Bayreuth després d'aquell Festival del 1952! I que em tornaria a matar el meu bon amic i company Josef Greindl!" Les hores abans de *Die Walküre* van ser de neguit i nerviosisme generalitzat. Lorenz arribà de Salzburg després d'un assaig matinal, dinà i anà a la Festspielhaus. Allí Wieland no parà de donar-li explicacions de concepte i d'estil; li va marcar fins al darrer gest els moviments de la seva producció gairebé geomètrica. Lorenz no en devia fer massa cas, perquè l'enregistrament conservat ens mostra un Siegmund personal i inimitable de Max Lorenz, no moldejat per Wieland Wagner, que és el que ell volia demostrar. En aquella *Walküre* debutava també Martha Mödl com a Sieglinde; en el primer cicle cantava a més Guttrune; en el segon, Brünnhilde; Astrid Varnay, feia el mateix però a l'inrevés: Brünnhilde al primer i Sieglinde i Guttrune al segon. La Varnay cantava, a més, Ortrud i la Mödl, Kundry. D'aquesta *Walküre* hi ha enregistrament pirata Melodram.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

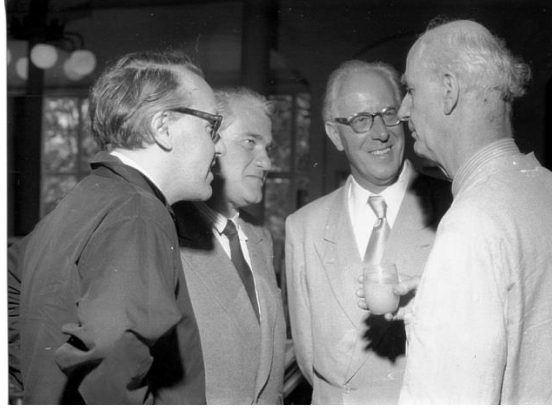
*Max Lorenz, Siegmund.
Malaniuk, Fricka.*

Astrid Varnay, Brünnhilde. Ira

També fou la darrera vegada que tornà Wilhelm Furtwängler als Festivals. Es tractà, com al 1951, de la 9ª simfonia de Beethoven. Els solistes foren la novetat femenina de l'any, Gré van Brouwenstijn, Wolfgang Windgassen i els habituals del festival i que també la van cantar l'any precedent Ira Malaniuk i Ludwig Weber.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

Wieland Wagner, Joseph Keilberth, Eugen Jochum i Wilhelm Furtwängler en conversa.

Aquell estiu, a més de la 9^a simfonia, Weber va cantar un bon nombre de papers: cinc funcions com a König Heinrich, tres com a Fafner i dos com a Gurnemanz. D'aquesta novena de Beethoven no se'n feu un enregistrament oficial com el del 1951. Tanmateix, hi ha edició pirata en doble CD (Archipel), que inclou l'assaig a més del concert.

Gré van Brouwenstijn, Ira Malaniuk, Wilhelm Furtwängler, Ludwig Weber i Wolfgang Windgassen, solistes i director de la 9ª simfonia de Beethoven.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

A més de Ramon Vinay per al paper homònim, la nova producció de l'any, *Tannhäuser*, comptava amb Josef Greindl, imprescindible ja en els festivals, en el paper de Landgraf Hermann i els habituals Gerhard Stolze i Theo Adam pels papers secundaris. Els altres papers anaren a mans d'artistes nous a Bayreuth. Dietrich Fischer-Dieskau cantaria el Wolfram bon Eschenbach (a més de l'Herald del Lohengrin); Gré van Brouwenstijn, Elisabeth i Hertha Wilfert, Venus. Aquell any, Josef Greindl es va fer un tip de cantar als festivals: quatre Fafner, dos Hunding, dos Hagen, un König Heinrich, dos Titurel (mateixos papers que l'any anterior), més dos Gurnemanz (és a dir, les quatre funcions de *Parsifal*) i el Landgraf Hermann en les sis funcions de la nova producció de *Tannhäuser*.

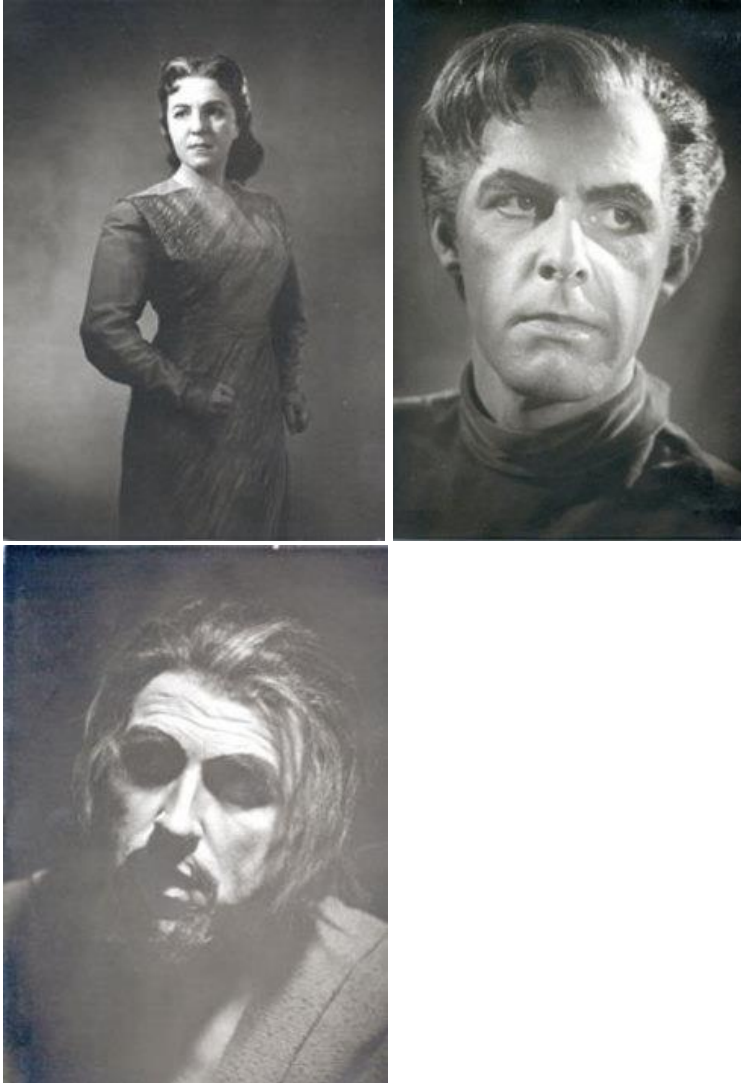

Josef Greindl, Landgraf. Dietrich Fischer-Dieskau, Wolfram. Gré van Brouwenstijn, Elisabeth.

Birgitt Nilsson, que havia debutat l'any anterior en la 9^a simfonia de Beethoven, cantà aquell any les set funcions d'Elsa von Brabant i les dues de la modesta Ortlinde. Theo Adam, a més dels papers secundaris com Reinmar bon Zweter, 4t Noble i 2n Cavaller, va cantar el König Heinrich i Fasolt en una funció i Titurel en dues. Precisament de la funció del 4 d'agost en què va cantar el König Heinrich del *Lohengrin* se'n conserva un enregistrament pirata (Melodram).

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

Maria von Ilosvay, Waltraute. Hermann Uhde, Telramund. Hans Hotter, Amfortas.

Entre els secundaris que debutaren al 1954 es compten Toni Blankenheim (Donner, 3 Edle i Biterolf), Josef Traxel (Froh i Walter von der Vogelweide) i Georgine von Milinkovic (Fricka i Grimgerde). Tots ells serien habituals a Bayreuth en la dècada dels 50. Aquell any també debutà el nen Volker Horn en el paper de Pastor a *Tannhäuser*. Havia començat a l'Escolania de Ratisbona (*Regensburger Domspatzen*) com a soprano. Amb la veu ja formada, passà a cantar de tenor al cor dels festivals del 1969 al 1975. A l'any 1980, tornaria a Bayreuth per cantar-hi com a solista el 1 Noble de *Lohengrin* i el 1r Cavaller de *Parsifal*. Curiosament, la seva vinculació amb Wagner té a veure amb les obres no de Richard, sinó de Siegfried, del que en fou un intèrpret habitual: durant la

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

darrera dècada de segle XX i la primera del XXI (va morir al 2009) es dedicà a cantar i enregistrar un bon nombre d'obres de Siegfried Wagner.

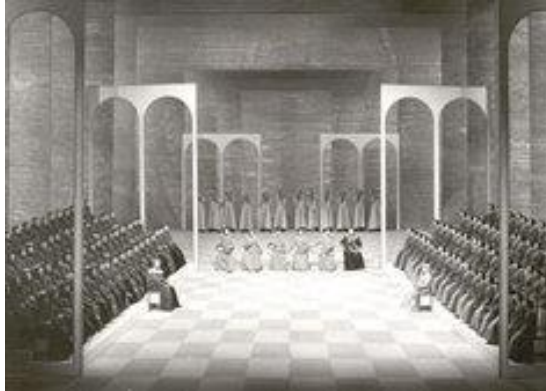

Georgine von Milinkovic, Fricka. Toni Blankenheim, Donner. Josef Traxel, Froh.

George London no cantà aquell any ni el següent a Bayreuth. Hotter, que ja havia cantat l'Amfortas en una de les cinc funcions de *Parsifal* de l'any anterior, n'assumí les quatre del present. També Neidlinger substituïa Uhde com a Klingsor. D'una de les funcions que van cantar Theo Adam com a Titurel i Josef Greindl com a Gurnemanz hi ha enregistrament piratíssim de la japonesa King Record Co.

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

*Tannhäuser; Venusberg.
Wartburg.*

Tannhäuser, sala del

TANNHÄUSER (6 FUNCIONS)

Musikalische Leitung	Joseph Keilberth
	Eugen Jochum
Regie	Wieland Wagner
Bühnenbild	Wieland Wagner
Kostüme	Kurt Palm
Choreografie	Gertrud Wagner
Chorleitung	Wilhelm Pitz
Landgraf Hermann	Josef Greindl
Tannhäuser	Ramon Vinay
Wolfram	Dietrich Fischer-Dieskau

Walther	Josef Traxel
Biterolf	Toni Blankenheim
Heinrich der Schreiber	Gerhard Stolze
Reinmar von Zweter	Theo Adam
Elisabeth	Gré van Brouwenstijn
Venus	Herta Wilfert
Ein junger Hirt	Volker Horn

LOHENGRIN (7 FUNCIONS)

Musikalische Leitung	Eugen Jochum
	Joseph Keilberth
Regie	Wolfgang Wagner
Bühnenbild	Wolfgang Wagner

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

Kostüme	Kurt Palm	Fricka	Georgine von Milinkovic
Chorleitung	Wilhelm Pitz	Freia	Herta Wilfert
1. Edelknabe	Lieselotte Kiefer	Erda	Maria von Ilosvay
2. Edelknabe	Gerda Grasser	Alberich	Gustav Neidlinger
3. Edelknabe	Erika Eskelsen	Mime	Paul Kuën
4. Edelknabe	Roswitha Burrow	Fasolt	Theo Adam
Heinrich der Vogler	Josef Greindl	Fafner	Ludwig Weber
	Ludwig Weber	Woglinde	Josef Greindl
	Theo Adam	Wellgunde	Erika Zimmermann
Lohengrin	Wolfgang Windgassen	Floßhilde	Hetty Plümacher
Elsa von Brabant	Birgit Nilsson		Gisela Litz
Telramund	Hermann Uhde	<u>DIE WALKÜRE</u>	
Ortrud	Astrid Varnay	Musikalische Leitung	Joseph Keilberth
Der Heerrufer	Dietrich Fischer-Dieskau	Regie	Wieland Wagner
1. Edler Gerhard	Stolze	Bühnenbild	Wieland Wagner
2. Edler	Eugene Tobin	Kostüme	Kurt Palm
3. Edler	Toni Blankenheim	Siegmund	Max Lorenz
4. Edler	Theo Adam	Hunding	Josef Greindl
	Franz Crass	Wotan	Hans Hotter
<u>DER RING DES NIBELUNGEN (2 CICLES)</u>		Sieglinde	Martha Mödl
<u>DAS RHEINGOLD</u>			Astrid Varnay
Musikalische Leitung	Joseph Keilberth	Brünnhilde	Astrid Varnay
Regie	Wieland Wagner		Martha Mödl
Bühnenbild	Wieland Wagner	Fricka	Georgine von Milinkovic
Kostüme	Kurt Palm	Gerhilde	Herta Wilfert
Wotan	Hans Hotter	Ortlinde	Birgit Nilsson
Donner	Toni Blankenheim	Waltraute	Elisabeth Schärtel
Froh	Josef Traxel	Schwertleite	Maria von Ilosvay
Loge	Rudolf Lustig	Helmwige	Hilde Scheppan
		Siegrune	Gisela Litz

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

4. Knappe	Hugo Kratz	5 Zauber mädchen	Jutta Vulpius
1 Zauber mädchen	Ilse Hollweg	6 Zauber mädchen	Gisela Litz
2 Zauber mädchen	Friedl Pöltinger	Altsolo	Hetty Plümacher
3 Zauber mädchen	Hetty Plümacher		
4 Zauber mädchen	Dorothea Siebert		

IX. SYMPHONIE

Musikalische Leitung Wilhelm Furtwängler

Sopran Gré van Brouwenstijn

Alt Ira Malaniuk

Tenor Wolfgang Windgassen

Bass Ludwig Weber

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080

[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com